

Концептуализација на љубовта во рускиот, македонскиот и во словенечкиот јазик

GJOKO NIKOLOVSKI

*Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160,
SI 2000 Maribor, gjoko.nikolovski@um.si*

BILJANA MIRCHEVSKA-BOSHEVA

*Univerzitet „Sv. Kiril i Metodij“ vo Skopje, Filološki fakultet „Blaže Koneski“,
bul. Goce Delčev 9A, MK 1000 Skopje, biljana.mirchevska@gmail.com*

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

---

V fokusu prispevka je konceptualizacija ljubezni v ruskem, makedonskem in slovenskem jeziku skozi prizmo kognitivne teorije metafore. S tem ciljem je iz vseh treh jezikov analizirano gradivo, ki pomeni globoko in intimno čustvo ter močno naklonjenost do druge osebe. Izhodišče je gradivo v ruskem jeziku, za katerega iščemo vzporednice v makedonskem in slovenskem jeziku. Zbrano gradivo je razvrščeno po petnajstih metaforah, ki predstavljajo različne aspekte kompleksnega fenomena, z namenom, da bi ugotovili razlike in podobnosti v konceptualizaciji ljubezni v vseh treh jezikih. Izhodiščna hipoteza članka je, da se tovrstna konceptualizacija ljubezni lahko realizira s pomočjo frazeološkega in nefrazeološkega gradiva, s čimer se podaja širši pogled na definicijo ljubezni kot čustvenega fenomena v ruskem, makedonskem in slovenskem jeziku.

The focus of the paper is the conceptualisation of love in Russian, Macedonian and Slovene through the prism of the cognitive theory of metaphor. To this end, material is being analysed that signifies deep and intimate emotion and strong affection for the other person. The starting point is the Russian material, for which we are looking for parallels in Macedonian and Slovenian. The collected material is arranged according to 15 metaphors representing different aspects of this complex phenomenon, in order to identify the differences and similarities in the conceptualisation of love in all three languages. The initial hypothesis of the article is that such a conceptualisation of love can be realised with the help of phraseological and non-phraseological material, which gives a broader view of the definition of love as an emotional phenomenon in Russian, Macedonian and Slovenian.

Ključne besede: ljubezen, metafora, frazeološko gradivo, nefrazeološko gradivo, ruščina, makedonščina, slovenščina

Key words: love, metaphor, phraseological material, non-phraseological material, Russian, Macedonian, Slovenian

---

1 Вовед¹

Филозофите, психолозите, социолозите, како и научниците од различни други области често се обидуваат да дадат свое толкување за љубовта, да ги дефинираат нејзините карактеристики, да ја издвојат од низата други чувства и емоции карактеристични за човекот, да ја опишат природата на љубовта и начините за нејзина манифестација. Љубовта како еден од најапстрактните поими, а притоа и еден од најкомплексните поради широкиот спектар на значења, многу е тешко да се објасни со една единствена дефиниција. Слично размислува и Јакоп (Јакоп 2017: 11), која забележува:

Vprašanje, kaj je ljubezen, nima enournega odgovora, saj je ljubezen kot psihološki, filozofski in sociološki fenomen človeštva zaradi naših različnih predstav, koncepcij, izkustev, tradicije, kulturnih vrednot in zaradi mnogih različnih oblik ljubezni težko opredeljivo čustvo, ki ga lahko človek doživlja ali pozitivno ali negativno, kar povesta že stara pregovora *Ljubezen vse premaga* in *Ljubezen je bolezen*.

Според Фром (2001: 82) под љубов може да се подразбира од љубов кон сладолед до љубов кон симфонија, од лесна симпатија до најдлабоко чувство на блискост. Луѓето дури со љубов ја именуваат и својата зависност и својата сопственост. Но, и покрај сево ова, љубовта претставува специфично чувство бидејќи и покрај тоа што секое човечко суштество поседува способност да љуби, сепак нејзината реализација е една од најтешките задачи.

Овој труд претставува обид за прикажување на многуаспектноста на љубовта преку јазичната реализација на овој феномен. Поконкретно, анализата ќе биде спроведена врз фразеолошки материјал од рускиот, македонскиот и од словенечкиот јазик за кој сметаме дека нуди најголема можност за доловување на различните аспекти на љубовта и проникнување во длабочината на овој феномен кој е индивидуално, социјално и национално специфичен, а истовремено и општочовечки.

Потврда за ваквиот став наоѓаме кај Кржишник и Смолич (Kržišnik, Smolič 1999: 61–80), Јемец (Jemec 229–236) и Бедковска (Będkowska-Korczyk 2004) кои ја разгледуваат фразеологијата и нејзините основни единици како важен извор за сфаќањето на концептите во кои живееме, бидејќи токму во фраземите се синтетизирани најтипични и константни погледи за многу концепти кои се присутни во реалноста, меѓу кои спаѓа и концептот на љубовта.

---

¹ Трудот е настанат во рамките на Истражувачката програма P6-0156 (Словенечка лингвистика, литература и изучување на словенечкиот јазик – под водство на проф. д-р Марко Јесеншек), која е кофинансирана од Јавната агенција за истражувачка дејност на Република Словенија.

2 Чувството љубов во речниците

За да се добие релативно стандардизирана претстава за љубовта правиме анализа на лексемата *љубов* во толковните речници на трите јазици, и тоа: *Речник на македонскиот јазик* (РМЈ, Конески 1961–1966), *Толковен речник на македонскиот јазик* (ТРМЈ, Конески, Цветковски, Велковска 2003–2012), *Толковен речник на современиот македонски јазик* (ТРСМЈ, Мургоски 2011), *Толковый словарь* (ТС, Ожегов 1992), *Большой толковый словарь* (БТС, Кузнецов 1998), *Словарь сочетаемости слов русского языка* (СССРЈ, Денисов, Морковкин 2002), *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ²).

Во РМЈ за лексемата *љубов* ги среќаваме следниве значења: „(1) во потесна смисла (меѓу маж и жена) /.../, (2) во поширока смисла (кон татковината, мајчина љубов) /.../, (3) наклоност (љубов кон работата, науката) /.../, (4) фиг. (саканиот) /.../, (5) сакањето како однос (мојата прва љубов не траеше долго) /.../“. Во ТРМЈ се регистрирани следните толкувања: „(1) длабока емотивна наклонетост, силно чувство кон неког /.../, (2) длабока наклонетост, самопожртвуваност и искрена приврзаност кон роднините или блиските /.../, (3) постојана, трајна наклонетост кон нешто /.../, (4) тој што е предмет на такво чувство и (5) врска меѓу двајца што се сакаат /.../“. Во ТРСМЈ ги среќаваме следните дефиниции: (1) силно и длабоко чувство на допаѓање, приврзаност, наклоност, почитување или обожавање (на неког или нешто); сакање, (2) сексуална страст, сексуални односи, (3) сакан, сакана /.../“.

Во рускиот јазик ги среќаваме следните објаснувања. ТСОШ ја дефинира љубовта како „(1) глубокое эмоциональное влечение, сильное сердечное чувство /.../, (2) чувство глубоко расположения, самоотверженной и искренней привязанности /.../, (3) постоянная, сильная склонность, увлеченность чем-н /.../, (4) предмет любви (тот или та, кого кто-н. любит, к кому испытывает влечение, расположение) /.../ (5) пристрастие, вкус к чему-н /.../ (6) интимные отношения, интимная связь (прост.) /.../“. Во СССРЈ: „(1) глубокое интимное чувство, горячая сердечная склонность, влечение к лицу, другого пола /.../, (2) чувство глубокой привязанности к кому-чему-л., преданности кому-чему-л /.../, (3) склонность, интерес, влечение, тяготение к кому-чему-л.; пристрастие к чему-л /.../, (4) чувство расположения, симпатии к кому-либо /.../“. Во БТС за љубовта ги регистрираме следните толкувања: „(1) чувство глубокой привязанности к кому- или чему-л /.../, (2) чувство горячей сердечной склонности, влечение к лицу другого пола /.../ (3) внутреннее стремление, склонность, тяготение к чему-либо /.../“.

Во SSKJ² љубовта има пет значења: „(1) моќно čustvo naklonjenosti do druge osebe /.../, (2) моќно čustvo naklonjenosti do koga /.../, (3) knjiž., ekspr. kar je posledica teh čustev /.../, (4) navadno v zvezi z do močen pozitiven odnos do česa /.../, (5) ekspr. dobri, prijateljski odnosi /.../“.

Лексикографската анализа укажува на одредени разлики кои пред сè се сведуваат на различен број, комбинација и распоред на значења. Според тоа не се работи за големи разлики и тие немаат суштинско влијание. Сите речници се прекриваат во врска со основното поимање на терминот љубов како телесна, еротска и сексуална љубов т.е. длабока емотивна наклонетост, силно чувство кон некого, кое ќе го користиме како основна дефиниција во овој труд. Изборот љубовта да се разгледува како интерперсонално чувство не е случаен туку се должи на фактот што овој сегмент од значењето на чувството љубов е најсликовито претставен во јазикот.

3 Претходни истражувања

Теоретска основа на овој труд е когнитивната теорија на метафората која ја разработуваат Реди (Reddy 1979), Лејкоф и Џонсон (Lakoff, Johnson 1980), Лејкоф (Lakoff 1987; 1990; 1993), Лејкоф и Турнер (Lakoff, Turner 1989) и Кевечеш (Kövecses 1986; 2003; 2010).² Во основата на оваа теорија лежи ставот дека човекот секогаш посегнува по нешто што му е добро познато во обид да го разбере она што му е непознато или апстрактно (Kövecses 2010: 17). Имајќи предвид дека љубовта е апстрактна, се појавува потреба за нејзино сфаќање да се искористат други извори кои се познати, односно да се употреби метафората за полесно проникнување и сфаќање на суштината на овој концепт.

За љубовта Лејкоф и Џонсон (Lakoff, Johnson 2003: 44, 49, 139) во англискиот јазик ги издвоиле следните 7 метафори: ЉУБОВТА Е ПАТУВАЊЕ, ЉУБОВТА Е ФИЗИЧКА СИЛА (електромагнетна, гравитациска), ЉУБОВТА Е БОЛЕСТ/ПАЦИЕНТ, ЉУБОВТА Е ЛУДИЛО, ЉУБОВТА Е МАГИЈА, ЉУБОВТА Е ВОЈНА, ЉУБОВТА Е ЗАЕДНИЧКО УМЕТНИЧКО ДЕЛО, нагласувајќи дека различни метафори разоткриваат различни аспекти од овој концепт. Барањето на еден единствен концепт *љубов* кој би бил доволно апстрактен да ги обедини сите овие аспекти би одвело во погрешна насока – би се занемарил фактот дека овие метафори не го карактеризираат заеднички концептот *љубов*, туку секоја од нив одделно карактеризира различен аспект (Lakoff, Johnson 2003: 108).

Лепихина (2009: 58–59) анализирајќи ги фраземите со значење *љубов* во рускиот и во англискиот јазик списокот на Лејкоф и Џонсон (Lakoff, Johnson 2003) го дополнува со следниве метафори: ЉУБОВТА Е ОГАН, ЉУБОВТА Е ЖИВО СУШТЕСТВО, ЉУБОВТА Е ПРЕДМЕТ, ЉУБОВТА Е ВОДЕНА СТИХИЈА, ЉУБОВТА Е ТЕСНА ВРСКА, ЉУБОВТА Е ИГРА. Разликите меѓу моделот предложен од Лепихина при анализа на рускиот и на англискиот јазик и моделот на Лејкоф и Џонсон се објаснува со тоа што вредностите

---

² За подетален теоретски преглед околу метафората кај Чех Штегер (Čeh Steger 2005: 75–85).

кои се заеднички за сите народи може да имаат различни начини на изразување (Лепихина 2009: 58–59).

Кевечеш (Kövecses 1986; 2010) љубовта ја објаснува со помош на следниве метафори: ЛУБОВТА Е ЗАЕДНИЧКО СОЗДАВАЊЕ УМЕТНОСТ, ЛУБОВТА Е ВРСКА, ЛУБОВТА Е ПАТУВАЊЕ, ЛУБОВТА Е НУТРИЕНТ, ЛУБОВТА Е ЗАНЕС, ЛУБОВТА Е ЕДИНСТВО, ЛУБОВТА Е ЕКОНОМСКА РАЗМЕНА, ЛУБОВТА Е ОГАН, ЛУБОВТА Е БЛИСКОСТ, ЛУБОВТА Е ИГРА, ЛУБОВТА Е ФИЗИЧКА СИЛА, ЛУБОВТА Е ПРИРОДНА СИЛА, ЛУБОВТА Е ЛУДИЛО. Ги наведува и неконвенционалните метафори: ЛУБОВТА Е СМРТ, ЛУБОВТА Е СЛЕПИЛО, ЛУБОВТА Е НЕИЗЛЕЧИВА БОЛЕСТ, ЛУБОВТА Е ПРЕДМЕТ, ЛУБОВТА Е СКАПОЦЕН МЕТАЛ.

Мариниќ и Живиќ (Marinić, Živić 2009: 269) покрај основните метафори кои ги среќаваме кај гореспоменатите истражувачи регистрираат и „нови“ метафори во хрватските и во англиските блогови: ЛУБОВТА Е РАБОТА, ЛУБОВТА Е БАЈКА/ПРИКАЗНА/ФИЛМ/КНИГА, ЛУБОВТА Е ПРОЦЕС/РЕЗУЛТАТ НА УЧЕЊЕ И ПРЕДМЕТОТ НА ЛУБОВТА Е БЕЗВРЕДЕН/НЕПОЖЕЛЕН.

Кржишник (Kržišnik 2001: 29–31) во контекст на поврзувањето на концептуалната метафора со фраземите забележува дека некои фраземи се метафори според својата структура или дека содржат метафора. За таквите фраземи го воведува терминот *фразеолошка метафора*, а за сите единици кои не се фраземи терминот *нефразеолошка метафора*.

Наташа Јакоп (Jakop 2017: 11–19) врз основа на материјал собран во речниците и во корпусите на словенечкиот јазик го разгледува изразувањето на љубовта во словенечките фраземи и скаменети изрази. Тргувајќи од антиката дефинира различни видови на љубов: *ерос* (*телесна, еротска, сексуална*), *филија* (*наклонетост кон некој или нешто*), *агапе* (*љубов кон Бог односно Божја љубов и добродушност*) и *стерго* (*љубов меѓу родителите и децата*). Врз основа на својата анализа доаѓа до заклучок дека во словенечките љубовни фраземи е најмногу застапена телесната љубов (*ерос*).

Кржишник (Kržišnik 2008: 33–34) издвојува три меѓусебно поврзани, но различни методолошки пристапи при истражувањето на поврзаноста меѓу јазичните средства и културата: (1) традиционален етнолингвистички пристап, кој со дијахрониска анализа го открива појавувањето на културните слоеви при појавувањето на фраземите; (2) лингвокултуролошки, кој ја проучува способноста на фразеолошките средства да ја рефлектираат актуелната културна самосвест на некоја јазична заедница, нејзиниот менталитет, нејзините вредности итн.; и (3) контрастивен,³ кој е насочен

³ Овој контрастивен пристап е применет во повеќе славистички трудови, на пример: Khoroz (2021: 20–36); Koletnik, Nikolovski (2020: 83–99); Varga, Keglević (2020: 40–51); Mirchevska-Bosheva, Nikolovski (2020: 337) и др.

кон синхрониски опис, а со споредба на фразеолошките системи на различни јазици се обидува да ги открие сличностите и разликите меѓу нив.

Во таа насока Јесеншек (Jesenšek 2000: 242–243) смета дека контрастивните фразеолошки истражувања на различни јазици покажуваат дека во фразеолошкиот состав на два или повеќе јазици често доаѓа до сличности кои се рефлектираат во процесот на фразеологизацијата и имаат универзални карактеристики.

Имајќи ја предвид класификацијата на Кржишник (Kržišnik 2008: 33–34) го избравме контрастивниот пристап за анализата на материјалот од семантичкото поле *љубов*, со цел да се направи концептуализација на ова поле во македонскиот, рускиот и во словенечкиот јазик, за да се согледаат разликите и сличностите во јазичната реализација на овој концепт во трите јазици.

4 Контрастивна анализа на концептот љубов во рускиот, македонскиот и во словенечкиот јазик

Анализата е направена врз основа на материјал кој е ексцерпиран од: *Русская фразеология. Словарь – справочник* (Яранцев 1997), *Фразеологический словарь русского литературного языка* (Федоров 2001), *Фразеологический словарь русского языка* (Тихонов 2003), *Словарь-тезаурус современной русской идиоматики* (Баранов, Добровольский 2007); *Фразеолошкиот речник на македонскиот јазик* (Димитровски, Ширилов 2003–2009), *Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник* (Велковска 2008); *Slovar slovenskih frazemov* (Keber 2015), *Slovar slovenskega knjižnega jezika* и од словенечкиот корпус *Gigafida 2.0*. Појдовна точка е материјалот од рускиот јазик за кој бараме соодветни решенија во македонскиот и во словенечкиот јазик.

Ексцерпираниот материјал за чувството *љубов* во рускиот, македонскиот и во словенечкиот јазик го дефинираа моделот кој е најсоодветен за оваа анализа. Овој труд не претендира да даде сеопфатен преглед на јазичната слика за љубовта, при што треба да се има предвид дека во основата на сите фраземи не лежи метафора. Во тој контекст треба да се напомене дека когнитивна теорија на метафората не дава можност исцрпно да се опишат фраземите бидејќи самата не била развиена со намера да ги анализира неправилните карактеристики на семантиката на идиомите и прагматиката, туку била насочена кон откривање на општи когнитивни механизми (Dobrovolskij, Piirainen 2005: 8). Исто така треба да се има предвид дека анализираните метафори лежат и во основата на нефразеолошки материјал кој е вклучен во анализата, бидејќи е регистриран во користените извори.

Во трудот разгледуваме т.н. фразеолошки и нефразеолошки метафори (Kržišnik 2001: 29–31), кои ги сфаќаме како фразеолошки и нефразеолошки

изразени метафори. Фразеолошки изразените метафори опфаќаат само фраземи (на пр. рус. *поразишь стрелой Амура*, мак. *погоден/ранет од стрелата на Амор*, слов. *Amorjeva puščica zadane koga*) и нефразеолошки изразени метафори со кои се опфатени различни синтагми, изрази и примери (на пр. рус. *любовная связь*, мак. *љубовна врска*, слов. *ljubezenska zveza*).

4.1 ЛУБОВТА Е ВОЈНА

Како прва метафора во разгледуваниот материјал се издвојува ЛУБОВТА Е ВОЈНА. Имајќи предвид дека суштината на метафората е разбирање на една појава преку призмата на друга појава (Lakoff, Johnson 2003: 5) може да се каже дека концептот *љубов* е делумно структуриран, разбран, објаснет преку термините од областа на војната. Се вели ‘делумно’ бидејќи секоја метафора користи одредени делови, односно не се прави трансфер на сите карактеристики од доменот *војна* во доменот *љубов*, туку само на одредени сегменти. Љубовта се споредува со воени дејства бидејќи таа може да ранува, да убива, па и односите меѓу заљубените може да се опишуваат со воена терминологија. Тоа се гледа во следниот материјал во рускиот јазик: *завоевывать любовь/сердце, овладеть/завладеть сердцем чьим-то, покорить сердце чье-то, пронзать/пронзить душу/сердце, пленять/пленить душу/сердце, побеждать/победить сердце, полонить душу/сердце, ранить сердце чье-то, убивать/убить любовь, душевная/сердечная рана, любовные раны, пленник любви, рана на сердце, поразить стрелой Амура, стрела Амура, стрелы любви*; во македонскиот јазик: *го зароби во срцето, го освои срцето, го покори срцето, го прободува/рани срцето, завладеа со срцето, ја уби љубовта, заробенник на љубовта, љубовни рани, погодени од стрелите на љубовта, погоден/ранет од стрелата на Амор, рана на срцето/душата, стрела на љубовта*. Слични паралели наоѓаме и во словенечкиот јазик: *Amorjeva puščica zadane koga, biti prevzet od ljubezni, osvojiti čigavo srce, prebadati srce, raniti srce, ubiti ljubezen, znala je omrežiti moška srca, ljubezenska puščica, osvajalec ženskih src, rane srca/srčne rane, rana ljubezni/ljubezenske rane, ujetnik ljubezni*.

Регистрираниот материјал јасно покажува дека љубовта и војната се во тесна врска. Човек често мора да се бори за некого или со некого за да ја задржи врската. Секоја војна подразбира две спротивставени страни меѓу кои има борба, а ваквата ситуација понекогаш е присутна и во бракот или во љубовната врска: партнерите може да се напаѓаат меѓу себе или непријателот може да дојде од надвор. Конфликтот меѓу луѓето поминува низ истите фази како и борбата меѓу животните: означување на територија, напад, повлекување и предавање (Lakoff, Johnson 2003: 62). Метафората ЛУБОВТА Е ВОЈНА ја прикажува само едната страна на љубовта – борбата. Оваа метафора е присутна во трите јазици кои развиле

слични изрази за доловување на оваа емоција односно употреба на воена терминологија. Така, и во трите јазици има покорување, освојување, ранување и убивање на љубовта, на срцето/душата или на субјектот/објектот.

4.2 ЛЉУБОВТА Е ОГАН

Од аспект на карактеризирањето на емоциите и чувствата преку определен температурен режим може да се каже дека зборувјќи за љубовта ние зборуваме за едно од најжешките чувства. Метафората ЛЉУБОВТА Е ОГАН може да се објасни на следниов начин: кога човек е заљубен тој е возбуден, срцето му чука почесто, му станува жешко, станува нервозен, температурата на телото расте и овозможува да се види врската меѓу љубовта и огнот преку сличностите во физичкото доживување (Kövecses 2010: 146). Оваа аналогија природно се наоѓа во основата на следните единици во рускиот јазик: *кровь бурлит/кипит, кровь закипела, лед тает/растаял, пылать любовью, разжигать/разжечь любовь, разбить/сломать лед, растопить лед, сгорать/сгореть от любви, сердце горит, таять от любви, жар любви, искры любви, пламя/огонь любви, пыл любви, сердце в огне, осколки любви*, кои имаат слични еквиваленти во македонскиот јазик: *гори од љубов, запламти од љубов, изгоре по некого, му/и врие крвта, се топи од љубов, врела љубов, љубовен жар, љубовни искри, пламенот на љубовта, срцето во пламен, загреан за некого*. И во словенечкиот јазик е регистриран материјал кој одговара на оваа метафора: *biti ves v plamenu, če se star panj vname, dolgo gori, goreti od ljubezni, goreti v ognju ljubezni, ljubezen se vname, ljubezen gori, prižgati komu plamen v srcu, srce goru <komu> za koga, vneti se za koga, plamen/ogenj ljubezni, vroča ljubezen, zagret za koga*.

Во основата на овој метеријал лежи споредбата на чувството љубов со течност која врие или со оган, пламен, горење. Според тоа, прекинувањето или ослабувањето на чувството се актуелизира по аналогија со гаснење на огнот, оладување, спуштање на температурата, што е прикажано во следните единици во рускиот јазик: *погасшее пламя любви, любовь перегорела, любовь угасла, вспыхнула любовь, сердце превратилось в пепел*; во македонскиот јазик *пламенот на љубовта гасне/угасна, љубовта изгасна/ке изгасне, му го изгоре срцето* и во словенечкиот: *plamen ljubezni rojenja, ljubezen ugasne, pogorišče ljubezni*.

4.3 ЛЉУБОВТА Е ЛУДИЛО

Кога човекот е вљубен тој го губи разумот, односно ја губи способноста за здраво расудување, што претставува основа за метафората ЛЉУБОВТА Е ЛУДИЛО (Lakoff, Johnson 2003: 49). Антонимичниот симбол на срцето – разумот се употребува со значење дека истиот отсуствува односно

субјектот го губи. За оваа метафора ја среќаваме следната јазична реализација: рус. *без памяти/ума любить, быть безумно влюбленным, вскружить/закружить/кружить голову кому-то, лишаться/лишиться памяти, любить до беспамятства, сводить/свести с ума (кого-л.), сходиться/сойти с ума, терять/потерять голову, влюбленный до безумия/до умопомрачения*; мак. *го/ја полуде, ја изгуби главата, му/и го заврте умот, полуде по неа/него, се шекна по неа/по него, ми го сврте/заврте паметот, безумно заљубен, лудо заљубен*; слов. *biti noro zaljubljen, izgubiti glavo za kot, na stara leta znoreti, ponoreti za kot, spraviti/spravljati koga ob pamet, zmešati komu glavo/pamet, znoreti zaradi koga*.

Претставата за заљубениот човек е изградена врз мислењето дека заљубеноста е состојба во која субјектот поради своите чувства не може разумно да размислува и често прави непромислени работи. Имајќи предвид дека станува збор за една слика т.е. за губење на разумот, со што доминираат компонентите *ум, глава, памет*, разбирливо е поголемиот број од примерите да се совпаѓаат во трите јазици.

Лепихина (2009: 64) во контекст на губење на разумот и можноста за расудување го споредува вљубениот човек со пијан човек кој под дејство на алкохолот не размислува трезвено, што се забележува во руските единици: *опьянеть от любви, опьяненный любовью, пьяный от любви*, кои имаат слични паралели во македонскиот јазик (*пијан од љубов, опиени од љубов*) и во словенечкиот јазик (*pijan od ljubezni, opit od ljubezni*).

4.4 ЛУБОВТА Е ЖИВО СУШТЕСТВО

Во обидот да се објасни љубовта како концепт често ѝ се придаваат антропоморфни карактеристики. Така, доаѓаме до метафората ЛУБОВТА Е ЖИВО СУШТЕСТВО (Лепихина 2009: 58) според која љубовта се претставува како живо суштество кое доаѓа и си оди независно од нечии желби, како чувство кое се раѓа, се развива и умира. Оваа метафора е застапена во следниот материјал: рус. *влюбиться как кошка, ворковать как голубки, летает на крыльях любви, жить как голубь с голубкой, жить как два голубка, живет любовь, родилась любовь, любовь расцвела, любовь умерла, влюбленные птички*; мак. *живеат како гулаб и гулабица/живеат како гулаби, лета на крилјата од љубовта, љубовта цути (во твоето /неговото... срце), љубовта умира/умре, се заљуби/се затреска како тетреб, се роди/зароди љубов, си гугаат како гулапчиња, заљубени птички*; слов. *ljubezen se rodi, ljubezen cveti, ljubezen umre, leteti na krilih ljubezni, zaljubljena kot pticka na veji, živita kot pticka na veji*.

Паралели може да се спроведат не само помеѓу љубовта и човекот, туку и со однесувањето на животните кое често се базира на набљудувањето на нивното однесување во реалниот живот. Овој став јасно се гледа во примерите каде вљубените се споредуваат со птици или конкретно

во македонскиот и во рускиот јазик со гулаби. Ова не е случајно ако се земе предвид податокот дека гулабите во христијанската симболика претставуваат симбол на обединување и мир, а во некои делови на Македонија гулабот се смета за света птица која е благословена и не треба да се лови (Речник на народната митологија на Македонците 2002: 141). Во таа насока и Jelaska (2014: 17–18) смета дека се работи за библеизам бидејќи љубовниот пар во најпознатата љубовна песна *Песна над песните* се споредува со пар гулаби. Во трите јазици постојат разлики во изборот на животното за споредување, во рускиот јазик покрај *гулабот* ја среќаваме и *мачката*, во македонскиот јазик *тетребот*, додека пак во словенечкиот јазик споредбата се прави со хиперонимот *птица*.

4.5 ЛУБОВТА Е ПРЕДМЕТ

Стремежот апстрактното чувство да се предаде преку можните дејства на човекот со материјалните предмети (на пр. книга, телефон и сл.) овозможува љубовта да се претстави и како материјален предмет кој може да се најде, изгуби, повторно да се стекне. Врз основа на овие примери доаѓаме до метафората ЛУБОВТА Е ПРЕДМЕТ (Лепихина 2009: 58). Во рускиот јазик ја имаме следната јазична реализација: *беречь/хранить как зеницу ока, искать любовь, найти любовь, потерять любовь, просить руки, разбить любовь/сердце, хранить любовь, разбитое сердце*; во македонскиот: *бара љубов, во пазува би го клал/носел/ставил, го скрши срцето, го/ја чува како зеница во окото, го/ја чува како писано <велигденско> јајце, ја изгуби љубовта, ја побара раката, ја чува љубовта, најде љубов, скршено срце*; во словенечкиот: *čuvati koga kot punčico svojega očesa, dati/podariti komu srce, iskati ljubezen, izgubiti ljubezen, izgubiti srce, najti <pravo> ljubezen, prodajati ljubezen, stara ljubezen ne zarjavi, vračati komu ljubezen, (za)prositi za čigavo roko, zlomiti komu srce, kupljena ljubezen, potrkati na srce koga, prepovedana ljubezen, zlomljeno srce*.

Во наведените единици како најчести компоненти се среќаваат лексемите *љубов* и *срце*, што е во согласност со сфаќањето на љубовта како материјален предмет кој може да се бара, најде, чува, изгуби, подари, купи, повторно да се стекне и сл. Во трите јазици чувањето на љубовта како предмет е споредено со чувањето на *окото*, а разлика постои во македонскиот јазик каде што љубовта се чува како *<велигденско> јајце*, што е религијски мотивирана фразама.

4.6 ЛУБОВТА Е БОЛЕСТ/ПАЦИЕНТ

Базичното искуство болест му е добро познато на секој човек и нуди можност за откривање на уште една димензија од концептот *љубов*.

Метафората ЛУБОВТА Е БОЛЕСТ/ПАЦИЕНТ (Lakoff, Johnson 2003: 49) стои во основата на следниов материјал: рус. *изнемогать от любви, слепо любить, сохнуть от любви (по кому-л), умирать от любви, любовная горячка/лихорадка, любовный недуг, муки любви, слепая любовь*; мак. *го заболело срцето, љубовта боли, умира од љубов, умрен е (за неког или нешто), љубовни болки, љубовни маки, љубовна треска, слепа љубов, слепо заљубен*; слов. *biti slep od ljubezni, ljubezen boli, ljubezen je bolezen, ljubezen je slepa, umreti od ljubezni, bolna duša, bolno srce, ljubezenske bolečine, ljubezenske tike, patološka ljubezen, slepo zaljubljen*.

Во трите јазици заљубените исто како и пациентите чувствуваат болка, се соочуваат со здравствени проблеми или ослабување на некои животни функции (губење на видот), што е последица на силна љубов.

4.7 ЛУБОВТА Е ФИЗИЧКА СИЛА

Чувствувајќи љубов, човекот чувствува желба постојано да е во близина на објектот на неговото чувство, а тоа наоѓа свој одраз во следниве изрази: *меня тянет к кому* (рус.), *ме влече кон неа/него* (мак.) и *(srce) vleče koga kam/h komu* (слов.). Во нивната основа лежи идејата дека ЛУБОВТА Е ФИЗИЧКА СИЛА (Lakoff, Johnson 2003: 49). Оваа метафора природно произлегува од свесноста за надворешниот свет, за природните сили, магнетизмот, електрицитетот, гравитацијата и сл. Покрај тоа што тие може да се набљудуваат, мерат, преку нив може да се мери и дефинира и силата на нашите чувства. Оттука, да се биде вљубен значи да се биде врзан со неког. Ваквата логика стои во основата на метафората ЛУБОВТА Е ТЕСНА ВРСКА (Kövecses 2010: 85, 333) претставена преку следниот фразеолошки и нефразеолошки материјал: рус. *меня тянет/притягивать, прикипеть душой, тянет как магнит, любовная связь, нити любви, оковы любви, узы любви, цепи любви*; мак. *ме/го/ја влече кон (некого), љубовта го влече, привлекува како магнет (некого), љубовни окови, љубовна врска, срцето во окови*; слов. *biti komu pri srcu, biti magnet za koga, ljubezen/srce vleče koga kam/h komu, navezati se na koga z vsem srcem, prirasti k srcu komu, vezala ju je velika ljubezen, intimno/ljubezensko/spolno razmerje, okovi ljubezni/ljubezenski okovi, ljubezenska nit, ljubezenska zveza*.

Во трите јазици вљубените ги држат заедно *окови, конци, магнети, врски*. Во словенечкиот материјал постојат и единици за одржување на љубовта преку телефон и на далечина (*ljubezen po telefonu, ljubezen na daljavo*), кои имаат слични еквиваленти и во рускиот (*любовь по телефону, любовь на расстоянии*) и во македонскиот јазик (*љубов преку жица и љубов на далечина*).

4.8 ЛЌУБОВТА Е ХРАНА/ПИЈАЛАК

Во метафората ЛЌУБОВТА Е ХРАНА/ПИЈАЛАК (Kövecses 2010: 52, 93–94) љубовта често се перципира како нутриент. Во ова метафора вљубените се гладни еден за друг, гладни за наклонетост или нивната страст е заситена. Во овој контекст на љубовта може да се гледа како на храна за живот, што е очигледно од следниот материјал: рус. *любить глазами, пожирает глазами, путь к сердцу мужчины лежит через желудок, крохи любви, капля любви*; мак. *го/ја гледа/зоба/ние/јаде со очите, го/ја голта/ние со поглед, љубовта доаѓа преку стомакот, капка љубов, трошка љубов*; слов. *biti lačen ljubezni, ljubezen gre skozi želodec, pojesti koga od ljubezni, požirati koga s pogledi, slediti komu z lačnim pogledom živeti od ljubezni, drobtine ljubezni, kapljica ljubezni*.

4.9 ЛЌУБОВТА Е КУЛТ

Ќубовта е една од основните вредности во аксиолошкиот систем на човекот, а тоа го потврдуваат и следните јазични реализации кои припаѓаат на метафората ЛЌУБОВТА Е КУЛТ (Popaditch 2004: 11). Во основа на оваа метафора лежи сфаќањето на љубовта како нешто свето кое со посебно внимание се чува и издигнува на пиедестал. Во рускиот материјал се регистрирани единиците: *беречь (хранить) как святыню, боготворить кого-то, воспевать любовь, носить на руках, святая любовь*, во македонскиот: *ја бакнува земјата по која оди, ја воспева љубовта, на раце ја носи и света љубов*. Во словенечкиот јазик е регистрирана фраземата *nositi koga na rokah*, но со поинакво значење ‘го негувале, разгалиле; биле многу внимателни кон него’. Интересна е словенечката фразама *položiti svoje srce k nogam koga*, со значење ‘да се биде потполно емотивно предан некому’. Положувањето на срцето пред нечии нозе може да се сфати како своевидна жртва што е во согласност со самата метафора.

4.10 ЛЌУБОВТА Е ИГРА

Како посебна група се издвојуваат изразите кои припаѓаат на метафората ЛЌУБОВТА Е ИГРА (Kövecses 2010: 20; Лепихина 2009: 58). Играта и спортот се постојано присутни во животот на човекот и затоа стануваат одличен извор за сфаќање на апстрактни или непознати поими. Во основата на играта како извор за оваа метафора лежат мамењето, наградата, натпреварувањето и правилата. Оваа метафора е присутна во трите јазици, но не е многу продуктивна. Во рускиот јазик е претставена преку фраземите: *играть в любовь, правила любви*, додека пак во македонскиот јазик преку единиците: *љубовна игра, љубовни правила*. Слични паралели наоѓаме и

во словенечкиот јазик преку синтагмите: *ljubezenska igra, pravilo ljubezni*. Во контекст на споредбата на играта и љубовта треба да се спомене и словенечката фразема *sreča v igri, nesreča v ljubezni*.

4.11 ЛЈУБОВТА Е ЗАЕДНИЧКО УМЕТНИЧКО ДЕЛО

Меѓу помалку продуктивните модели спаѓа и метафората ЛЈУБОВТА Е ЗАЕДНИЧКО УМЕТНИЧКО ДЕЛО (Lakoff, Johnson 2003: 139–143). Во оваа метафора љубовта е претставена како своевидна креација која е изложена и подложна на оценка од јавноста. Основните постулати на кои се темели оваа метафора се: секоја љубов е уникатна и никогаш не може да се постигне според одредена формула. Љубовта бара трпение, жртвување, посветеност, соработка, компромис, дисциплина. Љубовта е креација и естетско искуство кое понекогаш води кон фрустрација (Lakoff, Johnson 2003: 140). Кон оваа метафора припаѓаат следниве изрази: *созданы друг для друга* (рус.), *создадени еден за друг* (мак.) и *fant je kot ustvarjen zanjo* и *ustvarjena eden za drugega* (слов.).

4.12 ЛЈУБОВТА Е МАГИЈА

Со векови луѓето биле фасцинирани од работите поврзани со магијата бидејќи таа нудела објаснување за непознатото. Бидејќи не можеле конкретно да ја определат љубовта, се обраќале кон магијата. Метафората ЛЈУБОВТА Е МАГИЈА е попродуктивна во рускиот јазик. Старата руска традиција на матријархат каде жената се сфаќа како медијатор меѓу сопругот и древните богови потврда наоѓа и во следниов став на Грушко и Медведев (2003: 97) кои сметаат дека жените имаат моќ над силите на злото, темнината и болестите. Ова нашло свој одраз во следниве примери: рус. *волшебство любви, любовное зелье, магия любви, чары любви*, мак. *љубовна магија/магија на љубовта* и слов. *čar ljubezni*.

4.13 ЛЈУБОВТА Е ВОДЕНА СТИХИЈА

Метафората ЛЈУБОВТА Е ВОДЕНА СТИХИЈА ја среќаваме кај Лепихина (2009: 58), додека Кевечеш (Kövecses 1986: 82) дава поопшта формулација ЛЈУБОВТА Е ПРИРОДНА СИЛА. Според експерпираните примери како посебно продуктивна сила се издвојува водата. Тоа се забележува во следните примери: *купаться в любви, утонуть в море любви, море любви, пучина любви, океан любви* (рус.), *ја излеа љубовта* (мак.) и *globoka ljubezen, morje ljubezni, ocean ljubezni* (слов.).

4.14 Метафора ЉУБОВТА Е ПАТУВАЊЕ

Во основата на оваа метафора лежи претставата за вљубените како патници, кои имаат заедничка крајна дестинација, додека љубовта го претставува самото патување (Kövecses 1986: 82). За оваа метафора се регистрирани примери во трите јазици: *под венец, спутник жизни, спутница жизни* (рус.), *застане на луд камен, застане пред олтар, животен сопатник, животна сопатничка* (мак.) и *hoditi s kom, iti pred matičarja, odpeljati/ropeljati koga pred matičarja, stopiti pred matičarja, stopiti pred oltar, stopiti na nori kamen, življenjski sopotnik, življenjska sopotnica* (слов.).

4.15 ЉУБОВТА Е БАЈКА/ПРИКАЗНА

Во ексцерпираниот материјал се регистрирани и неколку единици кои спаѓаат под метафората ЉУБОВТА Е БАЈКА/ПРИКАЗНА. Во основата на оваа метафора е претставата за идеалната љубов, во која женскиот субјект е прикажан како принцеза, додека пак машкиот како принц (честопати во различни шеговити конотации) (Marinić, Živić 2009: 272): *ждатъ принца на белом коне, принц на белом коне* (рус.), *го чека принцот на бел коњ, принц на бел коњ* (мак.), *<biti> kot v pravljici, čakati <na> princa na belem konju, dobiti princeso iz pravljice, najti princa svojih sanj, princ na belem konju, princ svojih sanj* (слов.).

5 Заклучок

Во материјалот се анализирани над 300 единици. Појдовна точка е материјалот од рускиот јазик за кој се бараат соодветни паралели во македонскиот и во словенечкиот јазик. Материјалот опфаќа фразеолошки и нефразеолошки единици, анализирани врз база на когнитивната теорија на метафората која помага во сфаќањето на комплексните појави од овој тип бидејќи различните структурни метафори за љубовта презентираат различни нејзини аспекти. Сите тие аспекти го создаваат мозаикот на ова чувство и погледот на целиот феномен дава можност да се видат вистинските карактеристики на чувството преку неговата вербализација од страна на носителите на трите јазици.

Материјалот се разгледува и анализира низ призмата на 15 метафори: ЉУБОВТА Е ВОЈНА, ЉУБОВТА Е ОГАН, ЉУБОВТА Е ЛУДИЛО, ЉУБОВТА Е ЖИВО СУШТЕСТВО, ЉУБОВТА Е ПРЕДМЕТ, ЉУБОВТА Е БОЛЕСТ/ПАЦИЕНТ, ЉУБОВТА Е ФИЗИЧКА СИЛА, ЉУБОВТА Е ХРАНА/ПИЈАЛАК, ЉУБОВТА Е КУЛТ, ЉУБОВТА Е ИГРА, ЉУБОВТА Е ЗАЕДНИЧКО УМЕТНИЧКО ДЕЛО, ЉУБОВТА Е МАГИЈА, ЉУБОВТА Е ВОДЕНА СТИХИЈА, ЉУБОВТА Е ПАТУВАЊЕ И ЉУБОВТА Е БАЈКА/ПРИКАЗНА.

Анализата покажа дека трите јазици ги имаат истите метафори со мали разлики во поглед на продуктивноста на метафората, кои може да бидат објаснети со културни специфики или со разлики во историскиот развој на јазиците, како и со различниот начин на третирање на реалноста од страна на говорителите.

Она што е универзално, а во овој случај заедничко за трите јазици, е дека станува збор за чувство: (1) кое освојува, повредува, ранува, (2) поради кое се гори, (3) поради кое се губи умот, (4) кое се раѓа и умира, (5) кое се бара, поседува, чува, губи, купува, (6) кое разболува, (7) кое силно привлекува, (8) кое заситува или доведува до глад или жед, (9) кое се воспева и издигнува на пиедестал, (10) кое има свои правила, (11) кое подразбира креативност, (12) кое маѓепсува, (13) со моќ на природна сила (вода), (14) со заедничка крајна дестинација и (15) кое потсетува на бајка. Таа е силно чувство кое има значајно влијание на мислењето, перцепцијата и однесувањето на индивидуата.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Анатолий Н. БАРАНОВ, Дмитрий О. ДОБРОВОЛЬСКИЙ, 2007: *Словарь-тезаурус современной русской идиоматики*. Москва: Мир энциклопедий Аванта.

Снежана ВЕЛКОВСКА, 2008: *Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник*. Скопје: Снежана Велковска.

Танас ВРАЖИНОВСКИ, 2002: *Речник на народната митологија на Македонците*. Скопје: Матица македонска.

Елена А. ГРУШКО, Юрий М. МЕДВЕДЕВ, 2003: *Словарь славянской мифологии*. Москва: Жизнь и мысль.

Петр Н. ДЕНИСОВ, Валерий В. МОРКОВКИН, 2002: *Словарь сочетаемости слов русского языка*. Москва: Издательство Астрель, Издательство АСТ.

Дигитален речник на македонскиот јазик. Пристап од 7.9.2021 до 20.12.2021 на <http://drmj.eu/>

Тодор ДИМИТРОВСКИ, Ташко ШИРИЛОВ, 2003–2009: *Фразеолошки речник на македонскиот јазик*. Скопје: Огледало.

Сергей А. КУЗНЕЦОВ, 1998: *Большой толковый словарь русского языка*. Санкт Петербург: Норинт.

Людмила Н. ЛЕПИХИНА, 2009: *Фразеологизмы с значением любви в русском и английском языках: диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук*. Москва: Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова.

Зозе МУРГОСКИ, 2011: *Толковен речник на современиот македонски јазик*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Сергей И. ОЖЕГОВ, Наталия Ю. Шведова, 1992: *Толковый словарь*. Москва: Азъ.

Речник на македонскиот јазик, 1961–1966. Скопје: Институт за македонски јазик.

Александр Н. ТИХОНОВ, 2003: *Фразеологический словарь русского языка*. Москва: Русский язык.

Толковен речник на македонскиот јазик, 2003–2014. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Дмитрий Н. УШАКОВ, 1935–1940: *Толковый словарь русского языка: в 4 т.* Москва: Гос. ин-т „Сов. энцикл.“; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов.

Александр И. ФЕДОРОВ, 2001: *Фразеологический словарь русского литературного языка*. Москва: Аст Астрель.

Ерих ФРОМ, 2001: *Уметноста на љубовта*. Скопје: Силсонс.

Рудольф ЯРАНЦЕВ, 1997: *Русская фразеология. Словарь – справочник*. Москва: Русский язык.

Agnieszka BĘDKOWSKA-KOPCZYK, 2004: *Jezikovna slika negativnih čustev v slovenščini. Kognitivni pristop*. Ljubljana: Študentska založba.

Jožica ČEH STEGER, 2005: Pogledi na metaforo. *Jezik in slovstvo* 50/3–4, 75–86.

Dmitryj O. DOBROVOL'SKIJ, Elisabeth PIIRAINEN, 2005: *Figurative Language: Cross-cultural and Cross-linguistic Perspectives, Current Research in the Semantics / Pragmatics Interface*. Volume 13. Amsterdam [etc.]: Elsevier.

Gigafida 2.0. Пристап 1.12.2021–2.2.2022 на <https://viri.cjvt.si/gigafida/>.

Nataša JAKOP, 2017: Zaljubljeni do ušes in še čez: Eros v slovenski frazeologiji. *Ljubezen v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 53. SSJLK. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 11–19.

Zrinka JELASKA, 2014: Animalistički frazemi biblijskoga podrijetla u hrvatskome i drugim slavenskim jezicima. *Životinje u frazeološkom ruhu*. Ур. Ivana Vidović Bolt. Zagreb: FF Press, s.163–184.

Mateja JEMEC, 1999: Človeku dobro dene, če se izrobanti: izražanje jeze v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, Pleteršnikovem Slovensko-nemškem slovarju in Slovenskem etimološkem slovarju. *Jezik in slovstvo* 44/6, 229–236.

Vida JESENŠEK, 2000: Protistava nemške in slovenske frazeologije – fenomen konvergentnosti. *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije 2*. Ур. Inka Štrukelj. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 236–247.

Janez KEBER, 2020: *Slovar slovenskih frazemov*. Пристап 1.12.2021–2.2.2022 на www.fran.si.

Mihaela KOLETNIK, Gjoko NIKOLOVSKI, 2020: Primerjalni frazemi z zoomimnimi sestavinami v prekmurskem narečju in makedonščini. *Slavia Centralis* 13/2, 83–99. Пристап 1. 12. 2021–2. 2. 2022 на <https://journals.um.si/index.php/slaviacentralis/article/view/966>.

Zoltán KÖVECSES, 1986: *Metaphors of anger, pride, and love: A lexical approach to the structure of concepts*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.

Nataliya KHOROZ, 2021: Українська та російська фразеології періоду COVID-19. *Slavia Centralis* 14/1, 20–36.

Zoltán KÖVECSES, 2003: Language, Figurative Thought, and Cross-Cultural Comparison. *Metaphor and Symbol* 18/4, 311–320.

—, 2010: *Metaphor: a practical introduction*. New York: Oxford University press.

Erika KRŽIŠNIK, 2001: Funkcija ekspresivnih jezikovnih sredstev v medijih. *Prvo slovensko-hrvaško slavistično srečanje*. Upr. Vesna Požgaj Hadži. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 29–31.

—, 2008: Viri za kulturološko interpretacijo frazeoloških enot. *Jezik in slovstvo* 53/1, 33–47.

Erika KRŽIŠNIK, Marija SMOLIČ, 1999: Metafore, v katerih živimo tukaj in zdaj. *Slovenski jezik, literatura in kultura tukaj in zdaj*. 35. SSJLK. Upr. Erika Kržišnik. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 61–80.

George LAKOFF, 1987: *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. Chicago: University of Chicago Press.

—, 1990: The Invariance Hypothesis: is abstract reason based on imageschemas? *Cognitive Linguistics* 1, 39–74.

—, 1993: „The contemporary theory of metaphor“. *Metaphor and Thought*. Cambridge: University Press. 202–251.

George LAKOFF, Zoltán KÖVECSES, 1987: *The cognitive model of anger inherent in American English. Cultural models in language and thought*. Ed. Dorothy Holland and Naomi Quinn. Cambridge University Press.

George LAKOFF, Mark TURNER, 1989: *More than cool reason, A field guide to poetic metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.

George LAKOFF, Mark JOHNSON, 2003: *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.

Ivana MARINIĆ, Ivana ŽIVIĆ, 2009: Metafore za ljubav u engleskim i hrvatskim blogovima. *Lingvistika javne komunikacije: sociokulturni, pragmatički i stilistički aspekti*. Upr. Mario Brdar, Marija Omazić, Branimir Belaj, Branko Kuna. Zagreb, Osijek: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera. 265–279.

Biljana MIRCHEVSKA-BOSHEVA, Gjoko NIKOLOVSKI, 2020: Frazeološka podoba smrti v makedonskem in slovenskem jeziku. *Jezik in slovstvo* 3–4, 315–337.

Irina POPADITCH, 2004: *Metaphors of Love in English and Russian*. Пристап 2.2.2021 на <https://documents.in/document/metaphors-of-love-in-english-and-russian.html>

Michael REDDY, 1979: The conduit metaphor. *Metaphor and Thought*, 284–324.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. Пристап 1. 12. 2021–2. 2. 2021 на www.fran.si.

Melita Aleksa VARGA, Ana KEGLEVIĆ, 2020: Hrvatske poslovice u slavenskoj okruženju: određivanje hrvatskoga paremiološkog minimuma i optimuma. *Slavia Centralis* 13/1, 40–51. Пристап 1.12.2021–2.2.2022 на <https://journals.um.si/index.php/slaviacentralis/article/view/708>.

KONCEPTUALIZACIJA LJUBEZNI V RUŠČINI, MAKEDONŠČINI IN SLOVENŠČINI

Prispevek se ukvarja s konceptualizacijo ljubezni v ruskem, makedonskem in slovenskem jeziku skozi prizmo kognitivne teorije metafore in s pomočjo analize frazeološkega ter nefrazeološkega gradiva, ki v vseh treh jezikih pomeni globoko in intimno čustvo ter močno naklonjenost do druge osebe. V gradivu je bilo analiziranih več kot 300 enot. Izhodišče je rusko gradivo, za katerega iščemo makedonske in slovenske paralele. Zbrano gradivo je razvrščeno po petnajstih metaforah, ki predstavljajo različne aspekte tega kompleksnega fenomena: LJUBEZEN JE VOJNA, LJUBEZEN JE OGENJ, LJUBEZEN JE NOROST, LJUBEZEN JE ŽIVO BITJE, LJUBEZEN JE PREDMET, LJUBEZEN JE BOLEZEN/BOLNIK, LJUBEZEN JE FIZIČNA MOČ, LJUBEZEN JE HRANA/PIJAČA, LJUBEZEN JE KULT, LJUBEZEN JE SKUPNO UMETNIŠKO DELO, LJUBEZEN JE ČAR, LJUBEZEN JE VODNI ELEMENT, LJUBEZEN JE POTOVANJE in LJUBEZEN JE PRAVLJICA/ZGODBA, z namenom, da bi ugotovili razlike in podobnosti v konceptualizaciji ljubezni v vseh treh jezikih.

Analiza je pokazala, da imajo vsi trije jeziki enake metafore z majhnimi razlikami glede produktivnosti metafor, kar se lahko razloži s kulturnimi posebnostmi ali z razlikami v zgodovinskem razvoju jezikov in z različnimi načini obravnavanja realnosti, v kateri živijo govorci obravnavanih jezikov. Vsem trem jezikom je skupno, da je ljubezen čustvo: (1) ki osvaja, boli, rani, (2) ki gori, (3) zaradi katerega se pamet izgubi, (4) ki se rodi in umre, (5) ki se išče, poseduje, hrani, izgubi, kupi, (6) zaradi katerega se zboli, (7) ki močno privlači, (8) ki poteši ali vodi v lakoto ali žejo, (9) ki je povečevano in dvignjeno na piedestal, (10) ki ima svoja pravila, (11) ki implicira kreativnost, (12) ki očara, (13) z močjo naravne sile (vode), (14) s končnim ciljem in (15) ki spominja na pravljico. Tovrstna konceptualizacija ljubezni podaja širši pogled na definicijo ljubezni kot čustvenega fenomena v ruskem, makedonskem in slovenskem jeziku.